

UPPDRAK

i fråga om föreningslivet

SLUTRAPPORT

UPPDRAG

i fråga om föreningslivet

SLUTRAPPORT

Förord

Ledarledda fritidsverksamheter engagerar hundratusentals barn och unga. I verksamheter kan de utveckla sina intressen, få en meningsfull fritid och ingå i en social gemenskap. Att barn och unga ska känna sig trygga i de här sammanhangen borde därför vara en självklarhet. Tyvärr är det inte alltid så. Det som inte får hända händer – en ung människa utsätts för en kränkning eller ett övergrepp av en vuxen eller en jämnårig.

På uppdrag av regeringen har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor gjort en kartläggning av föreningslivets arbete för att förebygga sexuella kränkningar och övergrepp mot tjejer och killar. Vilka insatser vidtas i föreningar för att stödja barn och unga när övergrepp mot någon medlem har upptäckts? Hur bör ledare hantera oro för barn och unga? Vilka förebyggande insatser riktar föreningarna till såväl unga som ledare? Vad kan föreningar lära av varandra? Hur kan kommunen stimulera lokala föreningar till att utveckla ett förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp? Resultatet av kartläggningen har spritts i syfte att nå såväl lokala föreningar och samfund som nationella organisationer. Rikard Ambumsgård och Maria Billinger har arbetat med rapporten.

Uppdraget är härmed slutfört.

Eva Theisz

vikarierande generaldirektör,

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF)

Innehåll

Inledning	5
Huvudresultat	7
Få arbetar förebyggande	7
Handlingsplaner och riktlinjer	8
Informerade ledare ger informerade barn och unga	8
Killdominerade verksamheter	9
Lagen om registerutdrag	9
Framgångsfaktorer	10
Kommunernas stöd till föreningslivet	10
Aktiviteter	12
Samrådsmöten	12
Enkät	12
Nätverksmöten	13
Intressanta exempel	13
Framtagna publikationer	14
Webbplatsen Gråzon Gränsfall Glasklart	14
Spridning	16
Artikel i Göteborgsposten	16
Spridning via mejl	16
Stockholms idrottsförbund och Sisu idrottsutbildarna Stockholm	17
Träffpunkt idrott	17
MUCF Rikskonferens 2014	18
Gråzon Gränsfall Glasklart	18
Reflektion	19
Utvecklingsområden	19
Utveckla former för utbildning tillsammans med studieförbund	19
Kommunkartläggning	21
Ekonomisk redovisning	22
Referenser	23
Lagar och skrivelser	23
Elektroniska källor	23
Bilagor	25
Bilaga 1 - Regeringsuppdraget	25
Bilaga 2 - Brev till föreningar och trossamfund	28
Bilaga 3 - Enkät till lokala föreningar och trossamfund	29
Bilaga 4 - Enkät till nationella och regionala organisationer	36
Bilaga 5 - Artikel i GP 14 oktober 2014	43
Bilaga 6 - Uppföljande frågor	44
Bilaga 7 - www.granser.se	45

Inledning

Bakgrunden till uppdrag (U2013/106/UC) i fråga om föreningslivet kommer ur det EU-direktiv om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn som trädde i kraft den 17 december 2011. Direktivet syftar bland annat till att stärka åtgärderna för att förebygga sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografibrott. Endast om sexuella övergrepp mot barn och unga i föreningslivet synliggörs och aktivt diskuteras blir det möjligt att förebygga och bekämpa problemet.

Sexuella övergrepp och ledarledda barn- och ungdomsverksamheter väcker känslor. Det är bra. Utgångspunkten i vårt uppdrag har aldrig varit att misstänkliggöra barn- och ungdomsledare eller engagerade föräldrar. Föreningslivet börjar och slutar med alla de ledare som lägger ned mycket tid och energi på att alla barn och unga ska få en meningsfull, rolig och trygg fritidssysselsättning. Inte sällan på bekostnad av sin egen fria tid. Men sexuella kränkningar och övergrepp sker i många situationer och på många arenor, även i föreningslivet, och vi får inte blunda för det på grund av rädsla att förlora engagerade ledare eller vår rädsla för att andra vuxna ska bli illa berörda.

Många vill veta hur många som drabbas, hur många som är förövare, hur man kan se vem som är drabbad och hur man kan se vem som är förövare? Svaret på dessa frågor är att det vet vi inte och det kan man inte, men det sker ändå. Just därför är det bästa vi kan göra att tillsammans höja medvetenheten om att sexuella kränkningar och övergrepp sker och öka kunskapen om vad föreningar och samfund kan göra för att minska risken att det sker och minimera skadeverkningarna då det skett. I det arbete som vi genomfört har vi valt att ha en bred definition av sexuella kränkningar och övergrepp.

Sexuella kränkningar och övergrepp är sexuella handlingar uttryckt i tal, skrift eller agerande, oavsett om det görs mot någon, inför någon eller om en person får någon annan att göra något mot dennes vilja eller om den som utsätts inte är mogen att förstå innebörden i handlingen eller konsekvenserna av den.

Vi har i dialog med föreningslivet, i enkäten, intervjuer och samråd, varit tydliga med att sexuella kränkningar förekommer mellan såväl ledare och unga som unga sinsemellan. Syftet med det breda angreppssättet är att tydliggöra att förebyggande arbete inkluderar alla och måste börja i det lilla.

I denna slutrapport berör vi kort några av de erfarenheter myndigheten fått i arbetet med uppdraget. Under 2014 har vi tagit fram fyra produktioner (3 publikationer och 1 webbplats) i syfte att belysa hur föreningslivet arbetar förebyggande mot sexuella kränkningar och övergrepp samt att sprida resultatet tillbaka till föreningslivets aktörer med intentionen att stötta en fortsatt utveckling inom föreningar med ledarledd barn- och ungdomsverksamhet. Vi hänvisar till dessa produktioner för en djupare inblick i uppdragets genomförande och resultat.

I rapporten *Även i den bästa av föreningar – om förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014) belyses, både översiktligt och i form av lärande exempel, hur föreningar arbetar förebyggande mot sexuella kränkningar. I rapporten *Röster om sexuella kränkningar och övergrepp i föreningar* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014) ges en fördjupad kunskap i hur personer med egna erfarenheter av sexuella kränkningar och övergrepp i en ledarledd barn- och ungdomsverksamhet, tänker om, påverkats av och hanterat det som hänt. Deras berättelser vittnar om att frågan om barns och ungas trygghet ständigt är angelägen och att vi måste våga ta upp och prata om det allra svåraste. I *Hbtq-perspektiv på förebyggande arbete i föreningslivet* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014) synliggörs att föreningslivets förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp måste inkludera hbtq-personer för att alla, oavsett sexuell läggning, kön, könsidentitet och könsuttryck, ska ha möjlighet till delaktighet och engagemang på lika villkor.

Det svenska föreningslivet är väldigt heterogent och i vissa avseenden oöverskådligt. För att på ett så enkelt och konkret sätt som möjligt nå ut med resultaten till såväl föreningar och samfund på lokal som på regional och nationell nivå utarbetades webbplatsen *Gråzon Gränsfall Glasklart* med adressen www.granser.nu. *Gråzon Gränsfall Glasklart* ska ses som en webbaserad folder, inte en traditionell webbplats. Att bidra till en fortsatt utveckling av föreningslivets förebyggande arbete har varit en central utgångspunkt i myndighetens arbete.

Huvudresultat

Att belysa föreningslivets förebyggande arbete och erfarenheter av sexuella övergrepp är en grannliga uppgift. Det finns inget heltäckande register över ideella föreningar och trossamfund som bedriver ledarledd barn- och ungdomsverksamhet och insamlingsarbetet har därför i stora delar varit manuellt. Under några månader under hösten och vintern 2013/2014 skickades en enkät ut till cirka 4 000 föreningar och trossamfund som bedriver eller kan antas bedriva återkommande ledarledd barn- och ungdomsverksamhet. Av dem var 650 nationella organisationer och 3 350 var lokala föreningar eller trossamfund. Någon kartläggning är det därmed inte, snarare en urvalsundersökning men eftersom urvalet inte är slumpmässigt är det ingen representativ undersökning. Redovisningen som presenteras bygger på svar från 1 559 organisationer varav 319 är nationella eller regionala verksamheter och 1 240 är lokala verksamheter. Dessa verksamheter representerar bara sig själva, inte föreningslivet generellt. Redovisningen ger ingen bild av omfattningen av sexuella kränkningar och övergrepp i föreningslivet.

Nedan följer några erfarenheter från arbetet med uppdraget.

Få arbetar förebyggande

Av de verksamheter som besvarade enkäten uppgav 70 procent att de inte alls eller i liten utsträckning arbetar med eller diskuterar förebyggande av sexuella kränkningar och övergrepp i den egna verksamheten. Orsaken är inte brist på tid eller ekonomiska resurser och inte heller brist på kunskap, utan snarare är orsaken att angelägenhetsgraden är låg. Det har helt enkelt inte känts aktuellt och upplevelsen är att det aldrig har hänt något så därför finns det ingen anledning att lägga tid på ett sådant arbete.

Det är i någon mån förståeligt att man vill fokusera på den löpande kärnverksamheten och att arbete av det här slaget kanske prioriteras ned i en resursfattig verksamhet. Att ledare varken hört eller sett något betyder inte att det inte förekommer. Det kanske snarare tyder på att ledare inte har förmåga att se och förstå det som de ser och hör. Föreningar som har utvecklat ett förebyggande arbete mot kränkningar och övergrepp lyfter nämligen hur deras ledare, som ett resultat av kunskapshöjande insatser, även börjat bli uppmärksamma på andra saker och andra utsatta situationer. Meningen med ett förebyggande arbete innebär att hantera situationen innan den uppstår.

Vuxna kan inte förutsätta att ett barn som utsätts för övergrepp själv ska slå larm. Kränkningar och övergrepp kan inte förebyggas till hundra procent, men det är möjligt att skapa en tryggare och stabilare grund att stå på. I den meningen handlar det snarare om ett förberedande än om ett förebyggande arbete.

En annan återkommande orsak till att inga aktiva förebyggande insatser har utvecklats är att verksamheten är nystartad eller att barn- och ungdomsverksamheten är liten.

Även detta är förståeligt. Önskvärt är ju dock att man drar igång ett förebyggande arbete snarast möjligt. Det finns inget som tyder på att det i en verksamhet som är nystartad eller omfattar en mindre grupp barn och unga, skulle vara mindre angeläget för ledare att bry sig om eller informera om hur den egna verksamheten ser på sexuella kränkningar.

Ytterligare en orsak till att inget förebyggande arbete bedrivs är att man ”riggat” verksamheten mot ”tråkigheter”. Ledare och styrelse är medvetna om att det förekommer men tror inte att det kan hända något i deras egen verksamhet, till exempel eftersom det *enbart* är föräldrar som är ledare och *ingen är ensam* med barnen. Ofta åsidosätts att sexuella kränkningar och övergrepp också sker mellan barn och unga och handlar om allt från mer subtila kränkande kommentarer till grova fysiska övergrepp. Om inte ledare får kunskap om sexuella kränkningar och övergrepp samt vägledning till hur de ska agera när det sker, eller när det kommer till deras kännedom att det har skett, spelar det mindre roll att det är flera vuxna närvarande vid aktiviteter. Det läggs dessutom ett stort ansvar på ledarnas och föräldrarnas axlar. Det krävs ett stort mod för att, utan stöd av kunskap eller en nedskrivna policy eller handlingsplan, ifrågasätta en kollegas agerande i stunden eller efteråt.

Handlingsplaner och riktlinjer

Det räcker sällan att producera dokument, sprida dem och sedan förvänta sig att människor lever efter dem. Det förutsätts ett aktivt implementeringsarbete för den process som det innebär att omsätta en policy i praktisk handling. Cirka 75 procent av de svarande föreningarna och trossamfundet uppger att handlingsplanen eller de riktlinjer som finns följs och är integrerade i den löpande verksamheten. Tre av fyra kan ju låta positivt men då ska man betänka att det handlar om 75 procent av dem som uppgett att det överhuvudtaget finns en handlingsplan eller riktlinjer. Sett till samtliga av de svarande verksamheterna och organisationerna motsvaras det av 25 procent av de lokala verksamheterna med en majoritet killar och av 36 procent av de lokala verksamheterna med en majoritet tjejer eller med en jämn fördelning mellan killar och tjejer.

Informerade ledare ger informerade barn och unga

Allt kan inte förebyggas och det finns inga garantier, men en förening kan alltid sprida information om vart barn och unga, men också ledare, kan vända sig om någon blir utsatt för en kränkning eller ett övergrepp. För detta krävs i regel inga stora insatser.

Fyra av tio lokala barn- och ungdomsverksamheter uppger att de *inte* aktivt informerat om vart barn och unga i verksamheten kan vända sig vid oro för, eller om de själva utsatts för, kränkningar eller övergrepp. En lika stor andel uppger att de i ganska liten omfattning delar information av detta slag. Det är således närmare 80 procent i undersökningen som inte aktivt delar information om vart barn och unga kan vända sig vid oro för kränkningar och sexuella övergrepp. Det finns dock ett positivt samband som kan vara värt att lyfta fram i detta sammanhang. I verksamheter där ledare uppges ha fått information eller utbildning om förebyggande av sexuella kränkningar och övergrepp i stor utsträckning har barn och unga också i stor utsträckning fått information om vart de kan vända sig vid oro.

Killdominerade verksamheter

Det finns ett genomgående mönster i underlaget att verksamheter med en majoritet killar utmärker sig genom att i lägre grad uppge att de arbetar med eller diskuterar förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp. Killdominerade verksamheter ger också i mindre utsträckning information och utbildning till ledare. De ger även i mindre utsträckning information till barn och unga om vart de kan vända sig om de själva blivit utsatta eller om de får kännedom om att någon annan utsatts för sexuella kränkningar eller övergrepp.

Bland de verksamheter som uppger att de faktiskt arbetar med eller diskuterar förebyggande arbete utmärker sig också killdominerade verksamheter då deras insatser i störst utsträckning är tillfälliga snarare än en löpande och integrerad del i verksamheten. Detta mönster går även igen när det gäller huruvida föreningen har formaliserade rutiner eller checklistor att följa. Av de killdominerade verksamheterna uppger 5 procent att de har särskilda och formaliserade rutiner och 13 procent att de har en checklista i händelse av en krissituation. I verksamheter med en majoritet tjejer och i verksamheter med en jämn fördelning av killar och tjejer är motsvarande siffror 12 respektive 20 procent i båda grupperna.

Verksamheter med en majoritet killar gör i större utsträckning *bedömningen* att de sannolikt inte kommer att använda sig av registerutdrag i samband med tillsättning av ledare (39 procent jämfört med 20 procent i verksamheter med en majoritet tjejer).

Lagen om registerutdrag

Den 18 december 2013 trädde lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn i kraft. Lagen är ett led i genomförandet av EU:s direktiv om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi. Lagen omfattar både personer som i sin yrkesutövning kommer i direkt och regelbunden kontakt med barn och personer som är ledare i olika ideella barnverksamheter. Lagen ger en arbetsgivare eller uppdragsgivare rätt, men inte skyldighet, att begära att ett begränsat registerutdrag uppvisas. Utdraget administreras av Rikspolisstyrelsen (RPS).

Lagen har nu existerat i drygt ett år och under perioden har, enligt uppgifter från Rikspolisstyrelsen 16 373 personer begärt utdrag enligt lagen. Av dessa personer, som begärde utdrag enligt lagen 2013:852, var 63 procent män och 37 procent kvinnor. Flest antal ansökningar (39 procent) kom från personer födda mellan 1990 och 1996¹.

På en fråga i enkäten om föreningen skulle komma att utnyttja de möjligheter till att begära in ett begränsat utdrag från belastningsregistret, som den nya lagen medger, svarar 38 procent *ja*, *i vissa eller samtliga rekryteringar*, 28 procent *sannolikt inte* och 30 procent att *de inte vet*. Verksamheter med en majoritet tjejer gör i betydligt större utsträckning bedömningen att de kommer att använda sig av registerutdrag jämfört med verksamheter med en majoritet killar. Värt att notera är dock att frågan ställdes när lagen trädde ikraft och att den stora andelen som inte vet hur de ska ställa sig visar på vikten av att föreningar på nationell och regional nivå utarbetar en praxis kring detta som de lokala föreningarna kan förhålla sig till samt ser till att samtliga föreningar känner till praxisen.

¹ Statistiken gällande lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn kommer från mejlkonversation med Rikspolisstyrelsen 2015-01-05.

I enkäten till ledarledda barn- och ungdomsverksamheter ges de svarande möjligheter att kommentera den nya lagen. Dessa kommentarer har sammanställts i rapporten *Även i den bästa av föreningar*. I kommentarerna framkommer en oro för att det ska bli ännu svårare att rekrytera ideella ledare samt att det inte upplevs som nödvändigt då det främst är föräldrar som är ledare. Även detta pekar på att det krävs en kunskaphöjande insats samt rutiner för föreningen som är förankrad nationellt för att ge de enskilda föreningarna stöd i hur de bör agera.

Framgångsfaktorer

Det är svårt att lyfta ut någon enskild faktor som, oberoende av andra, kan sägas vara ”lösningen” på ett framgångsrikt förebyggande arbete. Det finns dock en del stöd som kan hämtas från forskningen kring universellt våldsförebyggande arbete riktat mot unga. Att utgå från teori eller beprövad erfarenhet samt att ha undersökt hur situationen ser ut där man avser att göra insatsen är några faktorer i den förberedande fasen som bidrar till ett framgångsrikt arbete. Att göra flera typer av insatser samtidigt, till exempel ge fakta, skapa möjlighet till reflektion och social träning samt ge ledarna kompetensstöd är faktorer som visat sig vara framgångsskapande i själva utförandefasen. Andra mer relationella aspekter, som visat sig bidra till framgång, är om åtgärden på ett positivt sätt möjliggör att ledare får den information de behöver för att våga och kunna agera samt att använda sig av ett *åskådarperspektiv*. Med åskådarperspektiv menas att tilltala de som är föremål för insatsen som potentiella ”åskådare” och inte som potentiella offer eller förövare och ge dem verktyg att agera i den rollen i såväl förebyggande syfte som i en akut situation (Ungdomsstyrelsen 2013).

Utifrån de 1 127 tankar kring vad som karakteriserar ett framgångsrikt förebyggande arbete som lämnades av företrädare för ledarledda barn- och ungdomsverksamheter i enkäten utkristalliserar sig några centrala tankar: *att vara flera ledare, utbildning och att prata om kränkningar och övergrepp*. Både hur verksamheten organiserades och innehållet i de insatser som genomfördes lyftes fram som viktiga framgångsskapande faktorer. Det är i sammanhanget viktigt att framhålla att dessa måste ses som kompletterande faktorer som pågår över tid.

Kommunernas stöd till föreningslivet

Vad finns det för möjligheter för kommunerna att bidra till föreningslivets förebyggande arbete mot kränkande behandling och sexuella kränkningar och övergrepp specifikt och vad finns det för komplikationer i en sådan relation? Även om kommunerna varken kan eller ska styra föreningarnas interna arbete är de en viktig part för föreningarnas fortlevnad. Detta är dock en komplex fråga som till stor del ligger utanför det uppdrag som myndigheten fått, men som ändå bedömdes vara relevant att beröra även om det inte funnits möjligheter att utreda den i dess helhet. Vi valde att göra detta genom att berätta om tre kommuners² förhållningssätt till det lokala föreningslivet i frågan. Viktigt i urvalsprocessen var dels dialog med SKL, dels en kartläggning av kommunernas arbete mot kränkande behandling, diskriminering och utanförskap inom idrotten (Rädda Barnen 2013).

² De kommuner som intervjuades var Sölvesborg, Ånge och Sandviken, se rapporten *Även i den bästa av föreningar* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor 2014).

De tre kommuner som beskrivs i rapporten hade olika sätt att samarbeta med det lokala föreningslivet kring deras utveckling av värdegrundsfrågor som förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp. Alla tre kunde identifiera framgångsfaktorer i arbetet med samverkan med föreningslivet, exempelvis politisk förankring, att ha en tydlig form för samverkan samt att använda sig av en tredje part för att arbeta processorienterat med föreningarnas utvecklingsarbete.

Att ställa krav på föreningarna för att få bidrag är den tydligaste formen för kommunal styrning av föreningarnas verksamhet. Detta beskrivs både som okomplicerat och problematiskt av de tre kommunerna. Ånge kommun upplevde en positiv respons från föreningarna på kommunens villkor för att få bidrag, medan Sölvesborg och Sandviken lyfte farhågan att villkor för att få bidrag skulle leda till att föreningarna tar fram dokument vars innehåll inte förankras i föreningen samt att föreningarnas obundenhet äventyras.

Aktiviteter

Samrådsmöten

Under 2013 har arbetsgruppen träffat och samtalat med ett trettiotal aktörer med anledning av uppdraget. Vi har träffat myndigheter, forskare, behandlare/praktiker, intresseorganisationer samt föreningar och samfund på lokal, regional och nationell nivå. Syftet har primärt varit omvärldsbevakande där vi försökt ringa in det rådande kunskapsläget och vilka behov målgruppen har. Dessa samrådsmöten har gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ett stort kontaktnät inom det aktuella området och en god bild av de utmaningar som föreningslivet har att hantera i arbetet med att förebygga sexuella kränkningar och övergrepp inom den egna verksamheten.

Enkät

Hösten 2013 skickade Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ett mejl³ till cirka 3 350 lokala och cirka 650 regionala och nationella föreningar och trossamfund som kunde antas bedriva ledarledd barn- och ungdomsverksamhet. Utskicket hade flera syften. Ett var att sprida information om myndighetens uppdrag med förhoppningen att få kontakt med verksamheter som bedriver ett intressant förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp. Ett annat var att "förvarna" om en enkät som planerades genomföras senare under hösten och vintern. På grund av ämnets karaktär och att mottagargruppen är synnerligen heterogen fanns det anledning att "plantera" enkäten i god tid.

Ett tredje syfte var att erbjuda nationella, regionala och distriktsorganisationer möjlighet att genomföra enkäten bland sina lokala verksamheter och därefter få tillgång till sitt eget resultat för att fortsätta arbetet internt. Detta erbjudande nappade 12 föreningar på, både nationella och regionala. Dessa försåg Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor med kontaktuppgifter eller lät själva distribuera enkäten till sina lokala verksamheter. Samtliga dessa organisationer har fått sina resultat sammanställda och levererade. Flera föreningar, till exempel Frälsningsarmén, Scouterna, Budo- och kampsportförbundet och Stockholms handbollsförbund, har återkopplat och berättat att de använt resultatet som en del av det egna interna arbetet med att utveckla eller vidareutveckla ett förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp.

En stor utmaning med att arbeta mot det svenska föreningslivet är att det inte finns något samlat register med kontaktuppgifter. Det går inte att samlat identifiera och nå alla ledarledda barn- och ungdomsverksamheter. Sammanställningen av mottagarlistor har därför varit ett manuellt arbete. Cirka 4 000 föreningar på lokal, regional och nationell nivå nåddes av enkäten. När den sista enkäten stängdes i mars 2014 hade totalt 1 559 verksamheter deltagit i undersökningen; 319 på nationell eller regional/distriktsnivå och 1 240 på lokal nivå. Dessa verksamheter representerar inte det svenska föreningslivet i övrigt. En sammanställning av resultatet från denna enkät finns i rapporten *Även i den bästa av föreningar – om förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014).

³ I utskicket av detta förberedande brev samarbetade vi i ett par fall med en nationell eller regional aktör som själva informerade om den kommande enkäten. Syftet var dock detsamma oavsett om brevet kom direkt från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor eller via den egna organisationen på regional eller nationell nivå.

Nätverksmöten

Under de samrådsmöten som vi hade, framförallt initialt i arbetet, identifierade vi föreningar och samfund som redan hade diskuterat och arbetat med frågan om att förebygga sexuella övergrepp och kränkningar eller som visade ett intresse för att initiera ett sådant arbete. Under 2014 bjöd vi in dessa aktörer till två nätverksmöten.

Det första nätverksmötet hölls den 4 februari. Syftet med mötet var att utbyta erfarenheter kring utmaningar och framgångsfaktorer med att arbeta förebyggande i en förening, ge information om möjligheten att söka ekonomiskt stöd hos Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor för att initiera eller utveckla ett sådant arbete samt hämta in föreningarnas åsikter kopplat till vårt nyligen påbörjade arbete att sprida erfarenheterna i form av en virtuell folder (en webbplats). Närvarande organisationer på nationell nivå var Svenska budo- och kampsportförbundet, Svenska kyrkan, Friluftsrämjandet, Scouterna, Svenska ridsportförbundet, Sveriges dövas ungdomsförbund samt Stockholms katolska stift. Närvarande organisationer på regional nivå var Stockholms handbollsförbund och på lokal nivå Alvik basket.

Det andra nätverksmötet ägde rum den 14 maj. Syftet med det mötet var att kort presentera resultaten utifrån enkäten som de flesta föreningarna varit delaktiga i och diskutera utmaningar utifrån resultateten samt få feedback på den näst intill färdiga webbplatsen. Närvarande organisationer på nationell nivå var: Friluftsrämjandet, Scouterna, Frälsningsarmén. Närvarande organisationer på regional nivå var: Stockholms handbollsförbund och på lokal nivå: Alvik basket.

Intressanta exempel

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor skulle som en del av uppdraget lyfta goda exempel på hur föreningar hade arbetat förebyggande mot sexuella kränkningar och övergrepp. Vi ställde oss dock tveksamma till önskan att beskriva goda exempel då det i ordvalet låg att vi faktiskt kunde påstå att det var ett gott exempel och kunde basera detta på någon form av utvärdering. För att hitta ett sätt att hantera den utmaning som skrivits fram i uppdraget bjöds forskare med erfarenhet av förebyggande arbete bland unga in för ett samtal. Dessa var sociologen Lena Berg, verksam vid Män för jämställdhet, universitetslektor Torbjörn Forkby, verksam vid SoU i Väst samt Lena Lundholm, legitimerad psykolog och verksam vid kriminalvårdens FoU-Stockholm/Centrum för våldsprevention. Samtalet resulterade i att vi istället för att lyfta goda exempel skulle synliggöra *intressanta* exempel utvalda utifrån kriterier som grundade sig dels i vad som skrevs fram i uppdraget, dels i forskning om våldsförebyggande arbete bland unga. Frågorna och urvalskriterierna arbetades fram av myndigheten i samråd med ovan nämnda forskare. Arbetet resulterade i att fyra organisationers arbete kom att beskrivas i rapporten *Även i den bästa av föreningar* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor 2014).

Framtagna publikationer

Myndigheten för ungdoms- och civillsamhällesfrågor har inom ramen för uppdraget tagit fram tre publikationer.

I rapporten *Även i den bästa av föreningar – om förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp* sammanställs och diskuteras den enkät som vintern 2013/14 riktades till ledarledda barn- och ungdomsverksamheter. I rapporten, som utarbetats inom myndigheten, beskrivs några intressanta exempel som fördjupar kunskapen kring hur ett förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp har utvecklats i fem föreningar. Rapporten lyfter också exempel på hur kommuner kan stimulera ett förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga utsätts för sexuella kränkningar och övergrepp i de lokala föreningarna. Vi fokuserar särskilt på unga ledare, unga hbtq-personer samt unga med funktionsnedsättning.

I rapporten *Röster om sexuella kränkningar och övergrepp i föreningar* har etnologen och forskaren Jesper Fundberg samtalat med idag vuxna personer som har erfarenhet av att i sin ungdom ha utsatts för, deltagit i eller på något sätt tvingats hantera sexuella kränkningar och övergrepp i en ledarledd verksamhet. Dessa personers berättelser vittnar om att frågan om barns och ungas trygghet ständigt är angelägen och att vi måste våga ta upp och prata om det allra svåraste, hur svårt det än är.

I texten *Hbtq-perspektiv på förebyggande arbete i föreningslivet* har Mina Gärdal vid RFSL Ungdom sammanställt centrala utgångspunkter i ett förebyggande arbete ur ett hbtq-perspektiv. Texten vill synliggöra att föreningslivet har ett ansvar att arbeta aktivt för medvetenhet om och inkludering av hbtq-personer i arbetet mot sexuella kränkningar och övergrepp, både för ledare och för deltagare. Alla tre publikationerna kan laddas ner från www.mucf.se och www.granser.nu.

Webbplatsen Gråzon Gränsfall Glasklart

Arbetet med att sprida föreningslivets erfarenheter tillbaka till föreningar och samfund på nationell, regional och lokal nivå bedömde vi som en stor del av uppdraget. I flera samrådsmöten under våren och hösten 2013 hade föreningar återkommande lyft utmaningen med att nå ut med budskap till de lokala föreningarna och få dem att implementera nya arbetssätt i den löpande verksamheten. För att nå största möjliga spridning och dessutom göra kartläggningen så tillgänglig och användbar som möjligt landade vi i att sprida resultatet i form av en ”virtuell folder”, det vill säga en webbplats, och på denna bryta ned resultatet till mer lättillgänglig vägledning. På www.granser.nu visar vi på möjliga vägar för föreningar som vill utveckla sitt förebyggande arbete.

En konsult tog fram själva webbplatsen vars grafiska uttryck byggde på det material som konsulten tidigare utarbetat för uppdraget. Namnet *Gråzon Gränsfall Glasklart*, som finns i loggan avser att synliggöra att sexuella kränkningar kan ske i *gråzonerna* mellan vad som uppfattas som olämpligt och vad som uppfattas som direkt olagligt. En kränkning kan vara ett *gränsfall* där en mängd omständigheter blir avgörande för hur ledare i verksamheten bör agera. Det kan också vara helt *glasklara* fall av kränkningar eller övergrepp. Eftersom uppdraget är tidsbegränsat och det är oklart hur länge Myndigheten för ungdoms- och civillsamhällesfrågor kan förvalta www.granser.nu, samt för att det ska vara lätt att sprida innehållet vidare, har vi valt att ge webbplatsen en extern adress med en enkel struktur som inte kräver djupare kunskaper i webbhantering. Vi bedömer att detta ska underlätta såväl spridning som möjligheten att flytta över webbplatsen till en lämplig extern aktör som kan förvalta innehållet på sikt.

I det digra materialet av fritextsvar i enkäten var det framförallt två behov som återkom: kunskap att *tolka signaler* samt kunskap om *hur man bör agera* om man misstänker att något inte står rätt till. Dessa två behov såg vi som viktiga att bemöta. Vi tog därför kontakt med Carl-Göran Svedin, professor i barn- och ungdomspsykiatri vid Linköpings universitet och Moa Mannheimer, psykolog och enhetschef vid BUP Trauma i Stockholm. På webbplatsen svarar de på ett antal frågor som vi ställt om att upptäcka signaler samt om hur ledare kan tala med barn och unga om sin oro för dem. Vi har också samarbetat med Socialstyrelsen och Rikspolisstyrelsen i den vägledning och i de rekommendationer som lyfts på webbplatsen för att förtydliga att det finns resurser i samhället som föreningar kan använda och ska lämna över till i fall av sexuella kränkningar och övergrepp.

Att diskutera sexuella kränkningar och övergrepp lyfte många respondenter i enkäten som både nödvändigt och svårt. Bland de föreningar som deltog i enkäten uppgav 62 procent att ledare i den egna verksamheten behöver mer kunskap. Den stora majoriteten av dem som uppgav att deras ledare behövde mer kunskap var verksamheter som redan hade eller hade haft ett informationsarbete i någon form. Diskussion, utbildning och informationsspridning bör därmed ses som behov som ständigt finns oavsett om föreningen bedriver något förebyggande arbete i frågan eller inte. Utifrån det som skrevs fram i uppdraget samt utifrån de riktlinjer och material som arbetats fram av olika föreningar sammanställde vi diskussionsfrågor som föreningarna skulle kunna använda sig av för att börja prata om sexuella kränkningar och övergrepp eller för att hålla kunskapen vid liv. Ett urval av frågorna kan läsas direkt på www.granser.nu. Samtliga frågor och förklarande texter kan laddas ner som en pdf från webbplatsen.

Spridning

Artikel i Göteborgsposten

Under hösten 2014 utarbetade vi en artikel för att sätta ljuset på frågan om förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp i föreningslivet. Det gjorde vi tillsammans med en kommunikationsbyrå och de största nationella organisationerna som erbjuder ledarledd barn- och ungdomsverksamhet i Sverige. Den publicerades i Göteborgsposten den 14 oktober. Förutom Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor undertecknade Friluftsrådet, Frälsningsarmén, KFUM Sverige, Riksidrottsförbundet, Romersk-katolska kyrkan i Sverige, Scouterna samt Svenska kyrkan artikeln.

Syftet med artikeln var att få maximal spridning på den övergripande frågan om förebyggande arbete men också på det arbetet som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor gjort under året samt att få med oss stora organisationer som kunde fortsätta driva arbetet inom sina respektive organisationer. Målgruppen för artikeln var ledare i landets alla barn- och ungdomsverksamheter, föräldrar och andra anhöriga till barn och unga. En grupp som inte låter sig avgränsas i ett särskilt utskick. Målgruppen ansågs därmed i mångt och mycket vara allmänheten.

Artikeln kan läsas på <http://www.gp.se/nyheter/debatt/1.2516458-fa-forebygger-overgrepp-mot-barn>.

Spridning via mejl

Information om Gråzon Gränsfall Glasklart och www.granser.nu har spritts till såväl föreningslivet som till kommunala tjänstemän, som i sin roll kommer i kontakt med föreningslivet, samt i nätverk som upplevts relevanta.

Ett mejlutskick gjordes till cirka 650 förbund, föreningar och samfund på nationell och regional nivå med information om Gråzon Gränsfall Glasklart och www.granser.nu och med en uppmaning om att via sina egna kanaler sprida information till sina lokala verksamheter. Ett liknande utskick har även gjorts till cirka 1 400 lokala föreningar som tog emot den enkät som gick ut under vintern 2013/2014. Dessutom har de som varit deltagare på Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors utbildningar om unga, maskulinitet och våld 2013 och 2014 samt de kommuner som deltagit på myndighetens utbildningsdagar under hösten 2014 kring lokalt våldsförebyggande arbete fått ett liknande utskick då de i sitt våldsförebyggande arbete ofta samverkar med lokala föreningar. Även studieförbunden Sisu, Studieförbundet samt Sensus har fått utskick med motsvarande information då de under utredningsarbetet har visat sig mycket intresserade av det arbete som pågått och sett möjligheter där de skulle kunna använda resultatet av uppdraget i sitt eget arbete.

Information och vägledning fanns också med i myndighetens nyhetsbrev som når 4 366 unika mottagare.

Stockholms idrottsförbund och Sisu idrottsutbildarna Stockholm

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har haft ett nära samarbete med Stockholms idrottsförbund och SISU idrottsutbildarna Stockholm som är Riksidrottsförbundets respektive SISU idrottsutbildarnas distriktsorganisationer i Stockholm. Verksamheten omfattar 3 400 idrottsföreningar i distriktets 22 kommuner.

I juni varje år arrangeras i Stockholm världens största handbollsturnering utomhus, Eken cup, för barn och ungdomar. Bakom 2014 års turnering stod Stockholms Handbollförbund, SISU Idrottsutbildarna Stockholm, Stockholms Idrottsförbund, Utbildningsradion samt Rädda Barnen. Nytt för året var en minimässa med fokus på värdegrundsfrågor inom handbollsridrotten där Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor deltog som utställare och visade webbplatsen www.granser.nu. Resultatet av deltagandet blev bland annat att kontakt knöts med Stockholms idrottsförbund som kom att leda till fortsatt samarbete under hösten 2014.

Under hösten har också Stockholms idrottsförbund och SISU idrottsutbildarna Stockholm drivit en satsning för att uppmärksamma idrottsrörelsens idéprogram *Idrotten vill*. Idrottsrörelsen har i idéprogrammet gemensamt bestämt att all barn- och ungdomsverksamhet ska utgå ifrån ett barnrättsperspektiv, men i praktiken har det inte alltid vara självklart vad det betyder. Riksidrottsförbundet har därför arbetat fram nya anvisningar för barn- och ungdomsidrotten i syfte att stötta föreningar och enskilda ledare att forma verksamheten utifrån ett barnrättsperspektiv. Inom ramen för satsningen har Stockholms idrottsförbund och SISU Idrottsutbildarna Stockholm spelat in ett antal tematiska poddar i syfte att göra de nya anvisningarna mer lättillgängliga och koppla dem till olika aspekter av barn och idrott. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har deltagit i inspelningen av två poddar kopplat till den kunskap som tagits fram inom uppdraget. Den första podden publicerades den 23 oktober. Fram till den 22 januari har den laddats ner 90 gånger. Den andra podden publicerades den 2 december. Fram till den 22 januari har den laddats ner 68 gånger. Poddarna kan höras på:

<http://www.rf.se/Distrikt/StockholmsIdrottsforbund/barnensidrott/Podcast/>

Träffpunkt idrott

Träffpunkt idrott är en årlig konferens som arrangeras i samarbete med Riksidrottsförbundet, SISU idrottsutbildarna, Göteborgs stad, Sveriges Kommuner och Landsting med flera. Fokus ligger på att hitta hållbara lösningar för sektorns framtida funktion och bruk. På ett seminariepass under rubriken *Samhälle och hållbarhet* deltog Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och presenterade huvudresultaten från enkäten, www.granser.nu samt deltog i ett panel-samtal om kommunens roll i föreningslivets förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp samt vilka erfarenheter, tankar och utmaningar det finns kring detta. Övriga paneldeltagare var en representant från Kungsbacka kommun, två personer från Rädda Barnen samt en person från SISU Idrottsutbildarna. Seminariet låg dessvärre som sista programpunkt och lockade enbart ett tjugotal deltagare.

MUCF Rikskonferens 2014

Varje år arrangerar Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor en nationell konferens för myndighetens målgrupper. En konferens som har cirka 800 deltagare. Vid 2014 års konferens arrangerades ett seminarium där representanter för en lokal idrottsförening, SISU Idrottsutbildarna Västernorrland samt Ånge kommun gemensamt, men utifrån sina respektive perspektiv, berättade om hur de arbetar förebyggande mot sexuella kränkningar och övergrepp i ledarledda barn- och ungdomsverksamheter.

Seminariet lockade 63 deltagare och var mycket uppskattat. I myndighetens uppföljning av Rikskonferensen, som gick ut till alla externa besökare, fick seminariet 4,18 på en femgradig skala. Kommentarer från deltagarna var uteslutande positiva. Såväl kommunanställda som ideellt engagerade åhörare upplevde att seminariet gav inspiration och värdefulla exempel på hur ett förebyggande arbete mot sexuella övergrepp i föreningslivet kan initieras och utvecklas.

Gråzon Gränsfall Glasklart

Spridningsinsatserna som beskrivs i detta avsnitt betraktas som den samlade ”marknadsföringen” av uppdragets resultat. Samtliga insatser har syftat till att sprida kännedom om webbplatsen www.granser.nu. Eftersom webbplatsen syftar till att ge föreningar och samfund strategiska verktyg för att utveckla ett förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp inom föreningen bör den primära målgruppen för webbplatsen betraktas som personer som har rollen att utveckla föreningens eller samfundets ledarledda barn- och ungdomsarbete. I vårt spridningsarbete har vi därmed främst försökt nå strategiska aktörer inom föreningar, samfund och kommuner. När denna uppföljning görs har sidan varit publik i tre månader, en relativt kort tid, och spridningsarbetet pågår fortfarande. Mellan den 14 oktober 2014, då webbplatsen lanserades, och den 21 januari 2015 har www.granser.nu haft 2 323 besök varav 75 procent var unika besökare.

Reflektion

Många av de reaktioner som inkommit till myndigheten under arbetets gång har varit väldigt positiva. Det upplevs som bra och viktigt att en myndighet lyfter frågan i förhållande till föreningslivet och flera framhåller att det finns ett stort behov av att prata om ämnet. Bland annat har www.granser.nu blivit nominerad till Surfa Lugnt-priset 2015.⁴

Det finns dock stora utmaningar i arbetet med att förankra tankar om att alla lokala föreningar och församlingar bör inkludera ett förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp i sin löpande verksamhet. Detta har varit uppenbart för oss sedan arbetet med uppdraget inleddes och det är en av orsakerna till att vi vänt oss till såväl nationella och regionala aktörer som till lokala föreningar i vårt spridningsarbete. Det är även en av orsakerna bakom beslutet att lättillgängligt, konkret och kortfattat sprida föreningarnas erfarenheter genom www.granser.nu i form av en virtuell folder. Att det finns stora utmaningar i att implementera nya arbetssätt i de lokala föreningarnas löpande verksamhet är välkänt av de stora nationella organisationerna och är något som de ständigt arbetar med. Därför är det också viktigt att förankra kännedomen om webbplatsen och vad den erbjuder för stöd i dessa organisationer så att de kan bidra till att kunskapen kommer ut till och förankras i lokala föreningar och församlingar.

En fråga som vi bar med oss då uppdraget gick mot sitt slut var därför hur de organisationer som undertecknade debattartikeln i oktober ser på www.granser.nu och om de ser webbplatsen som en resurs i sitt fortsatta interna arbete med frågan om att förebygga sexuella kränkningar och övergrepp. Fem av sju organisationer besvarade myndighetens frågor. Dessa var Svenska kyrkan, Frälsningsarmén, Scouterna, Friluftsrådet och Riksidrottsförbundet. Organisationernas respons ger för handen att tre av de fem organisationerna upplever www.granser.nu som ett välkommet stöd och ett komplement till det arbete som bedrivs inom organisationen. De andra två är organisationer som själva kommit långt i att utveckla ett internt förebyggande arbete mot kränkningar och övergrepp och arrangerar egna utbildningar och har stödfunktioner med specialkompetens för lokala aktörer att tillgå. Samtliga fem organisationer uppger dock att de kommer att arbeta vidare med frågan och de som uppger www.granser.nu som en användbar resurs kommer i sitt fortsatta informations- eller utbildningsarbete, med lokala föreningar och församlingar, hänvisa till och använda sig av www.granser.nu.

Utvecklingsområden

Utveckla former för utbildning tillsammans med studieförbund

Myndigheten för ungdoms- och civillsamhällsfrågor ser ett utbrett behov av att erbjuda barn- och ungdomsledare kunskap om förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga utsätts för sexuella övergrepp och kränkningar samt hur föreningar bättre kan hantera en uppkommen kris-situation. Genom att vara bättre rustad att hantera en krissituation kan skadeverkningen för den enskilda och för verksamheten i övrigt mildras. Barn- och ungdomsledare behöver också få kunskap i hur man, efter en krissituation, går vidare i den ordinarie och löpande verksamheten.

⁴⁴ Surfa Lugnt-priset delas ut varje år av organisationen Surfa Lugnt som är ett nationellt initiativ för att höja vuxnas kunskap om barns och ungas vardag på nätet. Priset delas ut till ett projekt som genom internet främjar kommunikationen mellan unga och vuxna.

I den enkät som myndigheten genomfört bland föreningar och trossamfund under vintern 2013/2014 uppger 70 procent av de lokala verksamheterna att deras barn- och ungdomsledare behöver mer kunskap i de här frågorna. Det är också mycket tydligt att i de verksamheter där ledare fått någon form av utbildning eller information om förebyggande arbete har barn och unga i större utsträckning även fått information om vart de kan vända sig då de har frågor eller har utsetts för en kränkning.

Det omvända var lika tydligt. Att lägga detta ansvar på varje enskild förening ser vi inte som hållbart. De lokala föreningarna bygger på ideellt engagemang och att driva ett utvecklingsarbete som är förankrat i beprövad erfarenhet och forskning bedömer vi som ett för stort ansvar för en enskild förening, även om det finns inspirerande undantag där man lyckats med detta. Av den enkla uppföljning vi gjort med nationella organisationer kan vi se att det finns en vilja att sprida information och stötta de lokala föreningarna i sitt utvecklingsarbete men vi vet också, utifrån samtal med samma aktörer, att dessa menar att det är en utmaning att implementera nya arbetssätt i de lokala föreningarna.

Vår uppfattning är att möjligheterna att nå ett framgångsrikt arbete är större om de nationella organisationernas arbete kan kompletteras från annat håll. I många fall fungerar studieförbund som stöd till de lokala föreningarnas utvecklingsarbete. Det finns studieförbund som riktar sig till såväl idrotten (som engagerar flest unga) som till andra föreningar och samfund. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har i arbetet inte stött på något studieförbund som på ett bredare plan erbjuder utbildning för barn- och ungdomsledare med detta fokus. Undantaget är idrottsrörelsens studieförbund SISU idrottsutbildarna som i viss utsträckning tillsammans med Rädda Barnen har arbetat med frågan tillsammans med lokala föreningar. Då på uppdrag av enskilda kommuner. Vi tror dock att detta arbete kan utvecklas och göras av fler samt att studieförbunden, med sin nationella spridning och lokala förankring, på ett bra sätt skulle kunna erbjuda barn- och ungdomsledare möjligheter att fördjupa sina kunskaper om sexuella övergrepp. Vi har diskuterat förutsättningar och möjligheter med ett antal studieförbund och intresset är påtagligt.

Det är viktigt att de kunskapshöjande insatser som erbjuds är lättillgängliga och inte kräver några ekonomiska resurser av de ideella verksamheterna. De kan också vara värdefullt att ”bara” organisera så att ledare i olika lokala verksamheter – oberoende av inriktning och profil – ges möjlighet att träffas, utbyta erfarenheter och stötta varandra under ledning av en initierad samtalsledare. En sådan träff med företrädare för tio av varandra oberoende verksamheter, med helt olika inriktning och profil, bjöds under våren 2014 in till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor vid två tillfällen. Träffen blev mycket uppskattad och visade tydligt att verksamheter med olika inriktningar och struktur kan ha stort utbyte av varandra i denna viktiga fråga.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ser ett behov av att en lämplig aktör arbetar fram och tillhandahåller kunskapshöjande insatser för barn- och ungdomsledare. Utifrån de samverkansmöten som myndigheten haft ser vi att studieförbunden med sin nationella spridning och lokala förankring kan vara en sådan aktör.

Kommunkartläggning

Efter dialog med Västernorrlands idrottsförbund och Sisu idrottsutbildarna i Västernorrland samt Västsvenska idrottsförbundet och Sisu idrottsutbildarna Västergötland har vi fått bilden av att den modell som arbetades fram i Ånge har spritt sig i landet men i något olika former. I Ånge ställde kommunen som krav att de lokala föreningarna skulle gå en utbildning i regi av Rädda Barnen och Sisu idrottsutbildarna för att få det lokala aktivitetsstödet. I andra kommuner har föreningarna kunnat få ett extra bidrag om de deltagit i utbildningen.

Villkor kontra morot för att få föreningar att utveckla sin verksamhet är en fråga som ofta återkommer i diskussion om föreningslivets obundenhet och kommunernas möjlighet att stötta och påverka. Att ställa specifika villkor på föreningar för att de ska få kommunala bidrag kan upplevas som en mycket hård styrning av föreningslivet där förenings självständighet och obundenhet riskeras. Huruvida detta upplevs vara ett utbrett problem eller inte kan vi inte svara på idag. Myn- dighetens uppfattning är därför att det, för att kunna göra en sådan analys, behövs en mer riktad kartläggning av hur kommunerna styr föreningarnas interna arbete. Detta skulle synliggöra hur det ser ut i Sverige på ett bredare plan och ge oss möjlighet att följa upp hur olika kommuners styrningsmodeller påverkar de lokala föreningarnas självständighet och obundenhet samt hur detta upplevs av föreningarna.

Ekonomisk redovisning

Redovisningen gäller uppdraget, U2013/106/UC, ifråga om föreningslivet.

För att genomföra uppdraget U2013/106/UC ifråga om föreningslivet fick Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor disponera högst 1 000 000 kronor per år under 2013 och 2014.

Nedan följer en redovisning för hur medlen har använts:

Medel från Utbildningsdepartementet	2 000 000 kronor
-------------------------------------	------------------

Dessa har använts enligt följande:

Verksamhetsmedel	411 722,35 kronor
Personal och administrativa kostnader	1 546 030,56 kronor
Medel att återbetala	42 247,09 kronor
Summa	1 957 752,91 kronor

Referenser

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014). *Även i den bästa av föreningar – om förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014). *Röster om sexuella kränkningar och övergrepp i föreningar*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014). *Hbtq-perspektiv på förebyggande arbete i föreningslivet*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014

Ungdomsstyrelsen (2013). *Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen

Rädda Barnen (2013). *Politik för en trygg idrott*. Stockholm: Rädda Barnen

Lagar och skrivelser

Lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn

Elektroniska källor

www.granser.nu

www.mucl.se

www.rf.se/Distrikt/StockholmsIdrottsforbund/barnensidrott/Podcast

www.gp.se/nyheter/debatt/1.2516458-fa-forebygger-overgrepp-mot-barn

BILAGA 1

Regeringsuppdraget

Utbildningsdepartementet

Regeringsbeslut

II:1

2013-01-10

U2013/106/UC

Ungdomsstyrelsen
Box 17801
118 94 Stockholm

Uppdrag i fråga om föreningslivet

Regeringens beslut

Ungdomsstyrelsen får i uppdrag att göra en kartläggning av föreningslivets arbete för att förebygga sexuella övergrepp och kränkningar mot flickor och pojkar. Kartläggningen ska även omfatta vilka insatser som vidtas inom föreningar i olika delar av föreningslivet för att stödja barn och unga när övergrepp mot någon medlem i föreningen har uppdagats och i vilken omfattning övergrepp anmäls till socialtjänsten och till polisen. I den del av kartläggningen som rör det förebyggande arbetet ska Ungdomsstyrelsen redovisa hur föreningar arbetat med dessa frågor, bl.a. hur frågorna diskuteras inom föreningen, vilken information barn och unga fått om sina rättigheter och om vart de kan vända sig om de har utsatts för övergrepp. Vidare ska kartläggningen omfatta i vilken utsträckning information och utbildningar ges till ledare som är anställda eller som är frivilligt engagerade i föreningar.

Ungdomsstyrelsen ska genomföra kartläggningen utifrån såväl ett barnrättsperspektiv som ett jämställdhetsperspektiv. Kartläggningen ska omfatta såväl föreningar som har en majoritet av flickor och unga kvinnor som medlemmar som föreningar som har en majoritet av pojkar och unga män som medlemmar samt föreningar där såväl flickor som pojkar är relativt jämt representerade. Inom uppdraget ska också unga hbt-personer uppmärksammas.

Utifrån kartläggningen ska Ungdomsstyrelsen lyfta fram goda exempel på arbetssätt och metoder samt faktorer som är av central betydelse för att olika typer av insatser ska ha framgång när det gäller att förebygga sexuella övergrepp och kränkningar mot barn och unga och att vidta åtgärder när sådana övergrepp har skett. Ungdomsstyrelsen ska sprida resultatet av kartläggningen i befintliga nätverk för myndigheter och

Postadress
103 33 Stockholm

Telefonväxel
08-405 10 00

E-post: u.registrator@regeringskansliet.se

Besöksadress
Drottninggatan 16

Telefax
08-21 68 13

bland det civila samhällets organisationer som har verksamhet riktad till barn och unga.

Vid genomförandet av uppdraget ska Ungdomsstyrelsen samråda med Socialstyrelsen, Rikspolisstyrelsen, Barnombudsmannen, Brottsoffermyndigheten, Sveriges Kommuner och Landsting, Riksidrottsförbundet, Svenska scoutrådet och andra för uppdraget relevanta myndigheter och organisationer.

Ungdomsstyrelsen ska senast den 6 december 2013 lämna en lägesrapport om uppdraget till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). Myndigheten ska vidare senast den 2 februari 2015 lämna en slutrapport till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) om hur uppdraget i sin helhet har genomförts, inklusive en ekonomisk redovisning.

För uppdragets genomförande får Ungdomsstyrelsen disponera högst 1 000 000 kronor per år under åren 2013 och 2014. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 13, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder, anslagspost 11, Jämställdhetsinsatser efter regeringsbeslut.

Skälen för regeringens beslut

Ett EU-direktiv om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn trädde i kraft den 17 december 2011 och ska vara genomfört den 18 december 2013. Direktivet syftar till att skapa minimiregler om brottsrekvisit och påföljder när det gäller sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi. Det syftar bl.a. också till att stärka åtgärderna för att förebygga sådana brott och förbättra skyddet för brottsoffer. Ett viktigt inslag är möjligheten att hindra personer som dömts för sådana brott från att arbeta med barn. Arbetsgivare ska t.ex. ha rätt att bli informerade om fällande domar för brott som omfattas av direktivet vid rekrytering till sådan yrkesverksamhet eller organiserad frivilligverksamhet som innefattar nära kontakt med barn. En utredare har sett över svensk lagstiftning i relation till direktivet och lämnat förslag på författningsändringar (Ds 2012:45).

Det finns ett stort mörkertal när det gäller sexuella övergrepp och kränkningar mot barn och unga. Många av de flickor och pojkar som utsätts för sexuella övergrepp inom föreningslivet berättar aldrig om detta. Barn och unga kan också känna skamkänslor efter övergreppet och kan hamna i en svår beroendeställning till förövaren. Flickor och pojkar som utsätts för sexuella övergrepp riskerar i större utsträckning än övrig befolkning att utveckla psykiska, fysiska, känslomässiga och sociala problem som påverkar deras liv även i vuxen ålder.

Föreningslivet ska vara en trygg miljö för alla barn och unga. Detta ställer höga krav på medvetenhet och handlingsberedskap på såväl ledningsnivå som hos enskilda ledare att uppmärksamma frågan och arbeta förebyggande. Det är av särskild vikt att anlägga ett barnrättsperspektiv på detta arbete eftersom barn och unga har ett särskilt skyddsbehov och rätt till delaktighet och inflytande i alla frågor som rör dem. Utsattheten för sexualbrott bland flickor och pojkar ser olika ut. Vidare utvecklas och reagerar de ofta på olika sätt. Det är därför av central betydelse att även ha ett jämställdhetsperspektiv i denna fråga och utveckla insatserna därefter.

Endast om sexuella övergrepp mot barn och unga i föreningslivet synliggörs och aktivt diskuteras blir det möjligt att förebygga och bekämpa problemet. Det behövs därför en ökad medvetenhet om sexuella övergrepp mot barn och unga liksom kunskap om metoder och insatser som kan förebygga och förhindra sådana övergrepp i olika verksamheter inom föreningslivet.

På regeringens vägnar

Nyamko Sabuni

Elisabet Modée

Kopia till

Justitiedepartementet/L5, KRIM, PO
 Socialdepartementet/FS, FST
 Utbildningsdepartementet/JÄM
 Arbetsmarknadsdepartementet/DISK
 Kulturdepartementet/MFI
 Brottsförebyggande rådet
 Brottsoffermyndigheten
 Rikspolisstyrelsen
 Barnombudsmannen
 Socialstyrelsen
 Riksidrottsförbundet
 Sveriges Kommuner och Landsting
 Svenska scoutrådet

BILAGA 2

Brev till föreningar och trossamfund

Undersökning om förebyggande arbete

Ungdomsstyrelsen har i uppdrag av regeringen att belysa *föreningslivets arbete för att förebygga sexuella övergrepp mot flickor och pojkar*.

Detta meddelande har skickats till denna adress eftersom den uppges vara en adress för kontakt med [förening].

För att kunna genomföra uppdraget behöver vi er hjälp. Ungdomsstyrelsen skickar inom kort ut en webbenkät om *förebyggande arbete* i ideella organisationer. Vi vänder oss till ett brett urval av organisationer som bedriver ledarledd verksamhet för barn och unga under 18 år. Totalt ingår ca 2 500 ideella organisationer i urvalet; på nationell, distrikts och lokal nivå. Tillgången till kontakt via e-post ligger till grund för vilka organisationer vi har möjlighet att kontakta. Detta brev skickas till ordförandens e-post eller, om sådan e-post adress inte varit tillgänglig, till annan kontaktperson eller formell adress.

Frågorna handlar om vilket *förebyggande arbete* som sker lokalt och inte om specifika händelser som kan ha ägt rum. Vi är inte intresserade av att granska enskilda organisationer utan av att få en bild av det förebyggande arbetet. Enkäten är anonym och ska endast användas i Ungdomsstyrelsens interna arbete med uppdraget.

Även om ni inte arbetar särskilt med denna fråga uppskattar vi om ni ändå vill besvara enkäten. Den tar bara ett par minuter att svara på. Det är bra om den eller de som svarar har god kännedom om verksamheten.

Om er verksamhet arbetar förebyggande mot sexuella kränkningar och övergrepp, och om ni vill dela med er av era erfarenheter till andra verksamheter, vill vi också gärna få kontakt med er. Hör i så fall av er till Rikard Ambumsgård eller Maria Billinger på Ungdomsstyrelsen.

Enkäten kommer att skickas till samma e-post adress som detta utskick skickades till och eftersom Ungdomsstyrelsen använder sig av ett verktyg från Entergate kommer avsändaren av enkäten att vara esmaker.survey@entergate.se. De organisationer som inte bedriver ledarledd verksamhet för barn och unga under 18 år kan uppges det i enkäten och på så sätt slippa fler förfrågningar. Vi hoppas på ert samarbete.

[Hela Ungdomsstyrelsens uppdrag hittar du här](#)

Har ni några frågor är ni välkomna att kontakta Rikard Ambumsgård eller Maria Billinger på Ungdomsstyrelsen.

Rikard Ambumsgård
rikard.ambumsgard@ungdomsstyrelsen.se
08-566 219 08
Med vänlig hälsning
Alice Bah Kuhnke
generaldirektör

Maria Billinger
maria.billinger@ungdomsstyrelsen.se
08-566 219 85

BILAGA 3

Enkät till lokala föreningar och trossamfund

Undersökning om förebyggande arbete i lokala föreningar och trossamfund

Ungdomsstyrelsen har i uppdrag av regeringen att belysa *föreningslivets arbete för att förebygga sexuella övergrepp mot flickor och pojkar*.

För att kunna genomföra uppdraget behöver vi er hjälp. Vi vänder oss till ett brett urval av organisationer som bedriver ledarledd verksamhet för barn och unga under 18 år. Totalt nås ca 2 500 verksamheter av denna enkät.

Även om ni inte arbetar särskilt med denna fråga uppskattar vi om ni ändå vill besvara enkäten. Frågorna tar ett par minuter att besvara. Det är bra om den eller de som svarar har god kännedom om verksamheten.

Om ni inte vill eller kan medverka, välj ett av de två första alternativen så avslutas enkäten.

- Vi vill inte svara på frågor om förebyggande arbete
- Vi har ingen ledarledd verksamhet för barn och unga
- Ångra (om ni markerat ovan men vill fortsätta ändå)

När vi refererar till sexuella kränkningar och övergrepp menar vi problematiska relationer och situationer med sexuella inslag. Relationer eller situationer avser såväl mellan ledare och unga medlemmar som mellan unga medlemmar själva.

Med sexuella inslag menar vi här ovälkomna handlingar av sexuell natur, uttryckt i tal, skrift eller agerande. Det gäller oavsett om det görs mot någon, inför någon eller som något en person får någon annan att göra mot den personens vilja. Ett viktigt kännetecknen för övergrepp och trakasserier är att de är oönskade av den som utsätts för dem.

Med verksamhet menar vi förening, trossamfund eller annan lokal organisation som erbjuder aktiviteter för barn och unga.

Glöm inte att på sista sidan klicka på "Skicka" för att enkäten ska avslutas. Svaren skickas då in och ni slipper påminnelse.

1. I vilken omfattning bedömer ni att ni på något sätt arbetar med eller diskuterar förebyggandet av sexuella övergrepp och kränkningar i er verksamhet?

- Inte alls
- Ganska lite
- Ganska mycket
- Våldigt mycket

2. Vad tror du är orsaken till att ni inte arbetar mer med eller diskuterar förebyggande insatser mot sexuella övergrepp och kränkningar?

(du kan markera flera alternativ)

- Det har aldrig känts aktuellt
- Det finns inte tid
- Det finns inga pengar
- Vi vet inte hur vi ska gå tillväga
- Vi har pratat om det men har inte kommit igång
- Annat
- Vet inte

3. Ungefär hur länge har ni arbetat med, diskuterat eller på annat sätt lyft frågan om sexuella övergrepp och kränkningar i er verksamhet?

- Kortare än 1 år
- 1-2 år
- 3-5 år
- Längre än 5 år
- Vet inte

4. Hur skulle du beskriva det förebyggande arbetet i er verksamhet?

- Det har hittills varit tillfälliga satsningar
- Arbete är löpande och en integrerad del av vår verksamhet

5. Hur märker man av det förebyggande arbetet i den löpande verksamheten? Samverkar ni med någon annan organisation eller aktör?

6. Hur påverkar det förebyggande arbetet ledarrollen?

7. I vilken utsträckning har ledare i er verksamhet fått information om eller utbildning i hur man kan förebygga sexuella övergrepp och kränkningar?

- Inte alls
- I liten utsträckning
- I stor utsträckning
- Vet inte

8. Vad tror du är den eller de mest framgångsrika faktorerna för att förebygga sexuella övergrepp och kränkningar i ideella organisationer?

9. Har ni någon gång de senaste 10 åren behövt vidta åtgärder med anledning av rykten eller misstanke om sexuella övergrepp eller kränkningar i er verksamhet?

Tänk på att det gäller oavsett om det handlat om något som hänt mellan ledare och en ung medlem eller mellan unga medlemmar.

- Ja
- Nej
- Vet inte

10. Vad gjorde ni när ni nåddes av rykten eller misstanke om övergrepp? (du kan markera flera alternativ)

Om ni har flera erfarenheter, tänk på hur ni gjorde den senaste gången.

- Vi gjorde inget särskilt
- Vi gjorde en polisanmälan
- Vi gjorde en anmälan till socialtjänsten
- Vi informerade styrelsen, kansliet eller annan central funktion inom organisationen
- Vi pratade med den eller de närmast berörda (ledare, anhöriga och motsvarande)
- Vi informerade alla i verksamheten
- Vet inte
- Annat

11. Har ni någon gång de senaste 10 åren behövt vidta åtgärder med anledning en akut situation om sexuella övergrepp eller kränkningar i er verksamhet?

Tänk på att det gäller oavsett om det handlat om något som hänt mellan ledare och en ung medlem eller mellan unga medlemmar.

- Ja
- Nej
- Vet inte

12. Vad gjorde ni när ni nåddes av information om en akut situation? (du kan markera flera alternativ)

Om ni har flera erfarenheter, tänk på hur ni gjorde den senaste gången.

- Vi gjorde inget särskilt
- Vi gjorde en polisanmälan
- Vi gjorde en anmälan till socialtjänsten
- Vi informerade styrelsen, kansliet eller annan central funktion inom organisationen
- Vi pratade med den eller de närmast berörda (ledare, anhöriga och motsvarande)
- Vi informerade andra lokala verksamheter i vår organisation
- Vet inte
- Annat

13. I vilken omfattning har barn och unga i verksamheten fått information om vart de kan vända sig om de själva blivit utsatta eller om de får kännedom om att någon annan utsatts för sexuella övergrepp eller kränkningar?

- Inte alls
- Ganska lite
- Ganska mycket
- Våldigt mycket
- Vet inte

Från och med 18 december finns utökade möjlighet för ideella organisationer som rekryterar personer till funktioner som innebär direkta och regelbundna kontakter med barn att begära information ur belastningsregistret. Den ordning som i dag gäller för rekrytering av personal inom vård, skola och omsorg kommer också att omfatta föreningslivet. Det är den sökande själv som ska inhämta registerutdrag som denne visar upp för arbetsgivaren.

14. Är utdrag ur belastningsregistret en möjlighet som ni tror ni kommer att utnyttja?

- Vet inte
- Ja, i vissa eller samtliga rekryteringar
- Sannolikt inte (förklara gärna)
- Annat

15. Har ni i er organisation handlingsplan eller annan form av riktlinjer för att förebygga sexuella övergrepp och kränkningar?

- Ja
- Nej
- Vet inte

16. Bedömer ni att handlingsplanen eller de riktlinjer som finns för att förebygga sexuella övergrepp och kränkningar följs och är integrerad del av er verksamhet?

- Ja
- Nej
- Vet inte

17. Använder ni i er organisation något särskilt metodmaterial eller annat stöd för ledare om hur ett förebyggande arbete kan integreras i den ordinarie verksamheten?

- Ja, vi det finns metodmaterial eller annat stöd för ledare och som används i den löpande verksamheten
- Det finns metodmaterial eller annat stöd men oklart hur mycket det används
- Det utarbetats ett sådant metodmaterial just nu
- Nej
- Vet inte

18. Vet du vad det materialet heter eller var det kommer ifrån?

19. Har ni i er organisation särskilda rutiner eller en "checklista" för hur man som ledare ska agera om det framkommer att någon misstänks ha utsatts för sexuella övergrepp eller kränkningar? (du kan markera flera alternativ)

- Ja, vi har särskilda och formaliserade rutiner
- Ja, vi har en "checklista" för hur vi hanterar situationen
- Nej
- Vet inte

20. Tycker ni att ledare i era verksamheter behöver mer kunskap om förebyggande arbete mot sexuella övergrepp och kränkningar; hur man hanterar rykten eller en situation med misstänkt eller uppdagat övergrepp?

Ja

Nej

Vet inte

21. Vilken typ av kunskap eller information behöver ledare mest?

Avslutningsvis

Ungefär hur många barn och ungdomar under 18 år deltar i verksamhetens ledarledda aktiviteter under år 2013?

Det vi undrar är hur många barn och ungdomar ni möter genom era aktiviteter. Syftet är att försöka få en bild av omfattningen av er verksamhet.

Ungefär hur är fördelningen mellan tjejer och killar under 18 år i er verksamhet?

- Det är en ganska jämn fördelning mellan killar och tjejer
- Det är en majoritet killar
- Det är en majoritet tjejer

Ungdomsstyrelsen är väldigt intresserad av att komma i kontakt med organisationer, föreningar och trossamfund som vill dela med sig av sina erfarenheter av förebyggande arbete mot sexuella övergrepp.

Vill ni dela med er av era erfarenheter så skriv kontaktuppgifter i fältet nedan eller skicka ett separat mejl till maria.billinger@ungdomsstyrelsen.se. Det går också bra att ringa 08-566 219 85.

Ni kan också använda fältet för att lämna synpunkter.

Information och kommentarer

Glöm inte att klicka på "Skicka" nedan. Svaren skickas då in och det går inte längre att göra ändringar.

Om ni inte skickar in svaren kan ni få påminnelse trots att ni svarat på alla frågor.

Bilaga 4

Enkät till nationella och regionala organisationer

Undersökning om förebyggande arbete i nationella och regionala föreningar och trossamfund

Ungdomsstyrelsen har i uppdrag av regeringen att belysa *föreningslivets arbete för att förebygga sexuella övergrepp mot flickor och pojkar*.

För att kunna genomföra uppdraget behöver vi er hjälp. Vi vänder oss till ett brett urval av organisationer som själva bedriver eller har medlemsorganisationer som bedriver ledarledd verksamhet för barn och unga under 18 år. Totalt nås ca 2 500 verksamheter av denna enkät.

Frågorna handlar om vilket *förebyggande arbete* som sker på olika nivåer och inte om specifika händelser som kan ha ägt rum. Vi är inte intresserade av att granska enskilda organisationer utan av att få en bild av det förebyggande arbetet. Enkäten är anonym och ska endast användas i Ungdomsstyrelsens interna arbete med uppdraget. Även om ni inte arbetar särskilt med denna fråga uppskattar vi om ni ändå vill besvara enkäten. Frågorna tar ett par minuter att besvara. Det är bra om den eller de som svarar har god kännedom om verksamheten.

Om ni inte vill eller kan medverka, välj ett av de två första alternativen så avslutas enkäten.

- Vi vill inte svara på frågor om förebyggande arbete
- Vi eller våra medlemsföreningar har ingen ledarledd verksamhet för barn och unga
- Ångra (om ni markerat ovan men vill fortsätta ändå)

Har du någon fundering är du välkommen att kontakta Rikard Ambumsgård eller Maria Billinger på Ungdomsstyrelsen.

Rikard Ambumsgård
rikard.ambumsgard@ungdomsstyrelsen.se
08-566 219 08

Maria Billinger
maria.billinger@ungdomsstyrelsen.se
08-566 219 85

När vi refererar till sexuella kränkningar och övergrepp menar vi problematiska relationer och situationer med sexuella inslag. Relationer eller situationer avser såväl mellan ledare och unga medlemmar som mellan unga medlemmar själva.

Med sexuella inslag menar vi här ovälkomna handlingar av sexuell natur, uttryckt i tal, skrift eller agerande. Det gäller oavsett om det görs mot någon, inför någon eller som något en person får någon annan att göra mot den personens vilja. Ett viktigt kännetecknen för övergrepp och trakasserier är att de är oönskade av den som utsätts för dem.

Med organisation och menar vi den organisation på nationell eller distriktsnivå som denna enkät skickats till. Med verksamhet menar vi de lokala föreningarna och deras verksamheter.

Glöm inte att på sista sidan klicka på "Skicka" för att enkäten ska avslutas. Svaren skickas då in och ni slipper påminnelse.

1. I vilken omfattning bedömer ni att ni på något sätt arbetar med eller diskuterar förebyggande av sexuella övergrepp och kränkningar i er organisation?

- Inte alls
- Ganska lite
- Ganska mycket
- Våldigt mycket

2. Vad tror du är orsaken till att ni inte arbetar mer med eller diskuterar förebyggande insatser mot sexuella övergrepp och kränkningar?

(du kan markera flera alternativ)

- Det har aldrig känts aktuellt
- Det finns inte tid
- Det finns inga pengar
- Vi vet inte hur vi ska gå tillväga
- Vi har pratat om det men har inte kommit igång
- Annat
- Vet inte

3. Ungefär hur länge har ni arbetat med, diskuterat eller på annat sätt lyft frågan om sexuella övergrepp och kränkningar i er organisation?

- Kortare än 1 år
- 1-2 år
- 3-5 år
- Längre än 5 år
- Vet inte

4. Hur skulle du beskriva det förebyggande arbetet i er organisation? (du kan markera flera alternativ)

- Det har hittills varit tillfälliga satsningar
- Arbetet är löpande och en integrerad del av vår verksamhet

5. Hur märker man av det förebyggande arbetet i den löpande verksamheten? Samverkar ni med någon annan organisation eller aktör?

6. Hur bedömer ni att det förebyggande arbetet påverkar ledarrollen?

7. I vilken utsträckning har ledare i de lokala verksamheterna fått information om eller utbildning i hur man kan förebygga sexuella övergrepp och kränkningar?

- Inte alls
- I liten utsträckning
- I stor utsträckning
- Vet inte

8. Vad tror du är den eller de mest framgångsrika faktorerna för att förebygga sexuella övergrepp och kränkningar i ideella organisationer?

9. Har ni någon gång de senaste 10 åren behövt vidta åtgärder med anledning av rykten eller misstanke om sexuella övergrepp?

- Ja
- Nej
- Vet inte

10. Vad gjorde ni när ni nåddes av rykten eller misstanke om övergrepp? (du kan markera flera alternativ)

Om ni har flera erfarenheter, tänk på hur ni gjorde den senaste gången.

- Vi gjorde inget särskilt, ärendet hanterades lokalt
- Vi gjorde en polisanmälan
- Vi gjorde en anmälan till socialtjänsten
- Vi pratade med den eller de närmast berörda (ledare, anhöriga och motsvarande)
- Vi informerade andra lokala verksamheter i vår organisation
- Vet inte
- Annat

11. Har ni någon gång de senaste 10 åren behövt vidta åtgärder med anledning en akut situation om sexuella övergrepp eller kränkningar?

- Ja
- Nej
- Vet inte

12. Vad gjorde ni när ni nåddes av information om en akut situation?

(du kan markera flera alternativ) Om ni har flera erfarenheter, tänk på hur ni gjorde den senaste gången.

- Vi gjorde inget särskilt, frågan hanterades lokalt
- Vi gjorde en polisanmälan
- Vi gjorde en anmälan till socialtjänsten
- Vi pratade med den eller de närmast berörda (ledare, anhöriga och motsvarande)
- Vi informerade andra lokala verksamheter i vår organisation
- Vet inte
- Annat

13. I vilken utsträckning tillhandahåller ni information eller utbildning till de ledare som möter barn och unga om hur man kan förebygga sexuella övergrepp och kränkningar?

- Inte alls
- Ganska lite
- Ganska mycket
- Våldigt mycket
- Vet inte

Från och med 18 december finns utökade möjlighet för ideella organisationer som rekryterar personer till funktioner som innebär direkta och regelbundna kontakter med barn att begära information ur belastningsregistret. Den ordning som i dag gäller för rekrytering av personal inom vård, skola och omsorg kommer också att omfatta föreningslivet. Det är den sökande själv som ska inhämta registerutdrag som denne visar upp för arbetsgivaren.

14. Är utdrag ur belastningsregistret en möjlighet som ni tror ni kommer att utnyttja?

- Vet inte
- Ja, i vissa eller samtliga rekryteringar
- Sannolikt inte (förklara gärna)

Annat

14. Har ni i er organisation handlingsplan eller annan form av riktlinjer för att förebygga sexuella övergrepp och kränkningar?

- Ja
- Nej
- Vet inte

15. Bedömer ni att handlingsplanen eller de riktlinjer som finns för att förebygga sexuella övergrepp och kränkningar följs och är integrerad i organisationen?

- Ja
- Nej
- Vet inte

16. Finns det metodmaterial eller annat stöd för ledare om hur ett förebyggande arbete kan integreras i den ordinarie verksamheten?

- Ja, det finns metodmaterial eller annat stöd för ledare och som används i den löpande verksamheten
- Det finns metodmaterial eller annat stöd men oklart hur mycket det används
- Det utarbetats ett sådant metodmaterial just nu
- Nej
- Vet inte

17. Vet du vad det metodmaterialet heter eller var det kommer ifrån?

**18. Har ni i er organisation särskilda rutiner eller en "checklista" för hur man som ledare ska agera om det framkommer att någon har eller kan ha utsatts för sexuella övergrepp eller kränkningar?
(du kan markera flera alternativ)**

- Ja, vi har särskilda och formaliserade rutiner
- Ja, vi har en "checklista" för hur vi hanterar situationen
- Nej
- Vet inte

19. Tycker ni att ledare i era verksamheter behöver mer kunskap om förebyggande arbete mot sexuella övergrepp och kränkningar eller hur man hanterar en situation med misstänkt eller uppdagat övergrepp?

- Ja
- Nej
- Vet inte

20. Vilken typ av kunskap eller information behöver ledare mest?

Avslutningsvis

Ungefär hur många ledare för barn- och ungdomsverksamhet finns det i era lokala verksamheter?

Syftet är att försöka få en bild av omfattningen av er verksamhet.

Ungefär hur är fördelningen mellan tjejer och killar under 18 år i er organisation (inklusive de lokala verksamheterna)?

Det är en ganska jämn fördelning mellan killar och tjejer

Det är en majoritet killar

Det är en majoritet tjejer

Ungdomsstyrelsen är väldigt intresserad av att komma i kontakt med organisationer, föreningar och trossamfund som vill dela med sig av sina erfarenheter av förebyggande arbete mot sexuella övergrepp.

Vill ni dela med er av era erfarenheter så skriv kontaktuppgifter i fältet nedan eller skicka ett separat mejl till maria.billinger@ungdomsstyrelsen.se. Det går också bra att ringa 08-566 219 85.

Ni kan också använda fältet för att lämna synpunkter.

Information och kommentarer

Glöm inte att klicka på "Skicka" nedan. Svaren skickas då in och det går inte längre att göra ändringar.

Om ni inte skickar in svaren kan ni få påminnelse trots att ni svarat på alla frågor.

BILAGA 5

Artikel i GP 14 oktober 2014

<http://www.gp.se/nyheter/debatt/1.2516458-fa-forebygger-overgrepp-mot-barn>

Få förebygger övergrepp mot barn

Att förhindra sexuella trakasserier och övergrepp är en viktig uppgift för all barn- och ungdomsverksamhet. Men så är sällan fallet. Det måste ändras, skriver bland andra ärkebiskop Antje Jackelén.

Barn- och ungdomsverksamhet engagerar hundratusentals barn och unga. Här kan de utveckla sina intressen, få en meningsfull fritid och en förberedelse inför vuxenlivet.

Att barn och unga ska känna sig trygga i de här sammanhangen borde vara en självklarhet. Tyvärr är det inte alltid så. Ibland inträffar det som inte får ske – att en ung människa utsätts för en kränkning eller ett övergrepp av en vuxen eller jämnårig.

Även om det finns många goda exempel på aktivt arbete, kan mer göras. I en enkät till föreningar och trossamfund uppgav hela 70 procent att de inte alls eller ganska lite arbetade med förebyggande av sexuella kränkningar och övergrepp. Orsaken är inte att tid och resurser saknas. Den absolut vanligaste orsaken – enligt nästan 90 procent av svaren – är att det inte känts aktuellt att arbeta förebyggande.

Missade varningssignaler

Men det går tyvärr inte att bortse från att kränkningar och övergrepp kan ske. Vi vet också att när övergrepp väl uppdragas har det ofta gått lång tid och det har funnits varningssignaler längs vägen.

Vi vill därför uppmana till att fler börjar jobba förebyggande för att skydda sina barn och ungdomar.

Samtidigt förstår vi att detta är en svår fråga, men det behöver inte betyda att det är svårt att arbeta förebyggande.

Som stöd har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor startat webbsajten Gråzon Gränsfall Glasklart på adressen www.granser.nu. Där visas hur ledarledda barn- och ungdomsverksamheter kan arbeta förebyggande och hur man kan förbereda sig om något faktiskt skulle hända. Webbplatsen sprider även erfarenheter från arbete som görs på många håll, som Alvik Basket, Lugå Handboll, IK Bolton och KFUM Norrköping Scout.

Kan inte uteslutas

Föreningslivet är oerhört viktigt för våra barn och ungdomar. Alla de tusentals ledare som på sin fritid håller i träningar, arrangerar läger, ger musiklektioner och så vidare, förtjänar vår beundran och respekt. Men vi hoppas att allt fler tar med sig frågan om övergrepp in i verksamheten. För även om det kan framstå som osannolikt, går det inte att utesluta att det kan ske även i ens närhet.

Om alla ledare och andra tydliggör var gränserna går och har beredskapen att reagera på varningssignaler – då kan vi komma närmare en ungdomsverksamhet fri från sexuella övergrepp och kränkningar.

Anders Arborelius

biskop Romersk-katolska kyrkan i Sverige

Karin Mattsson Weijber

ordförande, Riksidrottsförbundet

Anna Magnusson

ordförande, KFUM Sverige

Antje Jackelén

ärkebiskop, Svenska Kyrkan

Eva Theisz

stf generaldirektör, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

Katarina Hedberg

generalsekreterare, Scouterna

Marie Willemark

kommendör och ledare för Frälsningsarmén

Sara Revell Ford

generalsekreterare, Friluftsförbundet

BILAGA 6

Uppföljande frågor

Följande mejl skickades ut till de sju nationella förbund och samfund som tillsammans med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) undertecknade den artikel som publicerades i Göteborgsposten den 14 oktober.

Som ni känner till har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) tagit fram webbplatsen www.granser.nu för att göra föreningars erfarenheter av förebyggande arbete mot sexuella kränkningar och övergrepp lättillgängliga och användbara för hela föreningslivet. NN bidrog till att synliggöra frågan om sexuella kränkningar och övergrepp i föreningslivet, och den resurs som www.granser.nu utgör, genom att ställa er bakom en artikel som publicerades i GP den 14 oktober. Syftet med artikeln var att frågan skulle nå ut brett då vår målgrupp, de ideella ledarna, är en väldigt heterogen målgrupp. Vi uppskattar den feedback vi fick av er i processen kring artikeln även om det slutliga resultatet blev en omarbetad version av GP.

I början av 2015 ska Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) slutrapportera detta uppdrag till regeringen och är intresserade av att få en bild av om ni ser någon långsiktig användning för www.granser.nu i ert värdegrundsarbete. Därför skulle vi vilja be er att svara på några frågor.

- 1. Hur uppfattar ni www.granser.nu?**
- 2. Kommer ni att arbeta vidare mot sexuella övergrepp och kränkningar? Hur då?**
- 3. Fyller webbplatsen någon funktion i ert arbete riktat mot föreningar/församlingar/kårer? Om ja, på vilket sätt?**
- 4. Har ni några tankar kring vad *ni* ska eller skulle kunna göra under 2015 för att höja kompetensen bland era barn- och ungdomsledare?**
- 5. Har ni några tankar kring vad kan *andra aktörer/instanser* skulle kunna göra för att höja kompetensen bland barn- och ungdomsledare generellt?**

BILAGA 7

www.granser.nu

Välkommen till Gråzon Gränsfall Glasklart! Här får du tips på hur din förening eller du som barn- och ungdomsledare kan arbeta för att förebygga sexuella kränkningar och övergrepp. Gråzon Gränsfall Glasklart har tagits fram av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Varför?

Föreningslivet samlar många barn och unga. Som ledare är du i många fall en viktig person i deras liv. Det ger dig en möjlighet att aktivt bidra till att barn och unga vistas i bra och trygga sammanhang.

[◀ Läs mer](#)

Hur?

Ämnet kan kännas svårt men att arbeta förebyggande behöver inte vara svårt. Hitta vägar att utveckla ert arbete så att ni har tänkt efter före.

[Läs mer ▶](#)

Kunskap och tips

Här hittar du information om Gråzon Gränsfall Glasklart, kunskap om sexuella kränkningar och övergrepp och rapporter för fördjupning. Du hittar även länkar vidare till organisationer och verksamheter som kan ge råd och stöd till föreningar, unga och föräldrar. ▶

Dela och ladda ner

Tipsa dina vänner, din förening eller andra barn- och ungdomsverksamheter om Gråzon Gränsfall Glasklart och www.granser.nu. Här hittar du även loggan och affischer för utskrift. ▶

Innehåll

- [Hem](#)
- [Varför?](#)
- [Hur?](#)

Kontakt

Projektledare
Maria Billinger
maria.billinger@mucf.se

Rikard Ambumsgård
rikard.ambumsgard@mucf.se

Om webbplatsen

Gråzon Gränsfall Glasklart genomförs av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Myndigheten tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar samt fördelar bidrag till föreningsliv.

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2015

projektledare **Rikard Ambumsgård**
språkgranskning **Ingrid Bohlin**
omslag **Christián Serrano**

distribution **MUCF, Box 17801, 118 94 Stockholm**
webbplats **www.mucf.se**
e-post **info@mucf.se**
tfn **08-566 219 00**

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Vi tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. Vi ger stöd till föreningsliv, kommuner och internationellt samarbete.

mucf | Myndigheten för ungdoms-
.se | och civilsamhällesfrågor